

INVESTICE
DO ROZVOJE
VZDĚLÁVÁNÍ

Střední průmyslová škola a Vyšší odborná škola technická Brno, Sokolská 1

Šablona: Inovace a zkvalitnění výuky prostřednictvím ICT

Název: Obrábění

Téma: Soustružení

Autor: Ing. Kubíček Miroslav

Číslo: VY_32_INOVACE_19 – 08

Anotace: Slouží jako podklad pro výuku obrábění. Charakteristika soustružení, řezné podmínky, rozdělení nožů. Druhy soustruhů. Text určen pro studenty 1. ročníku střední odborné školy oboru strojírenství.

SOUSTRUŽENÍ

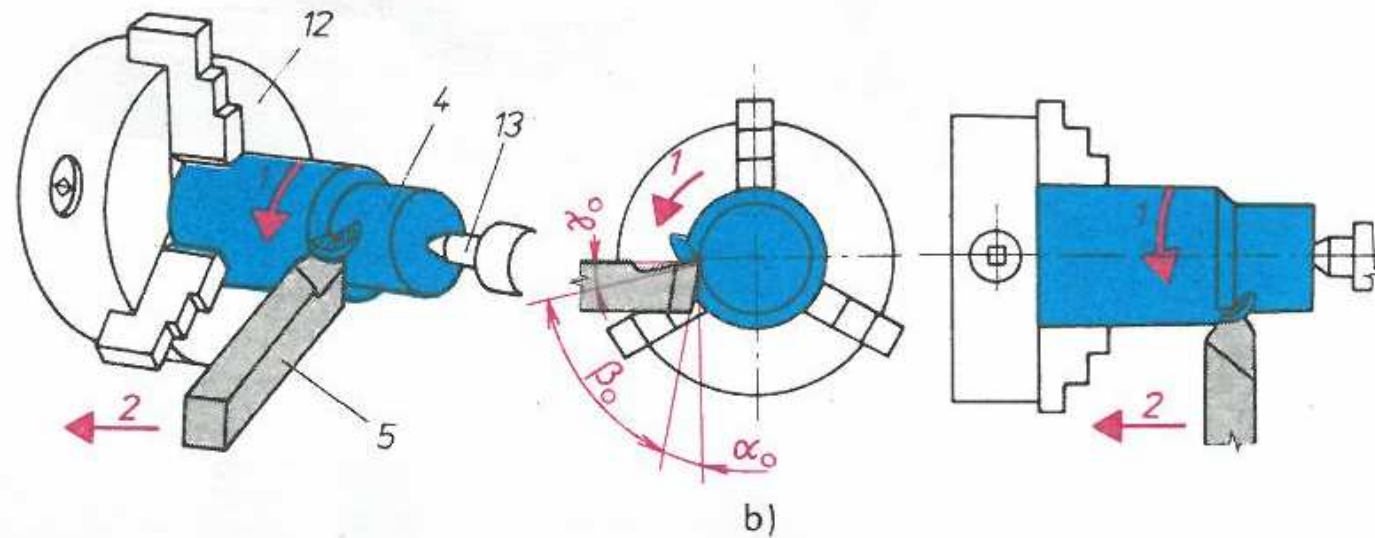
- DEF. - je metoda třískového obrábění pro výrobu převážně rotačních tvarů vnějších i vnitřních pomocí převážně **jednobřítých** nástrojů
- **Hlavní řezný pohyb koná obrobek** – jde o pohyb rotační – **řezná rychlost**
  - $v = \pi * D * n$ (m*min⁻¹)
- D – průměr obrobku (m)
- n – otáčky (min⁻¹)

SOUSTRUŽENÍ

- **Vedlejší pohyby koná nástroj –**
  - **Přísuv** – pohyb nástroje kolmo na osu rotace obrobku (mm)
  - **Posuv** - pohyb nástroje rovnoběžně s osou rotace obrobku (mm*ot⁻¹)
- Výsledný pohyb je šroubovice, popř. Archimédova spirála

- **NÁSTROJ** - soustružnický nůž
- **STROJ** - soustruh

SOUSTRUŽENÍ

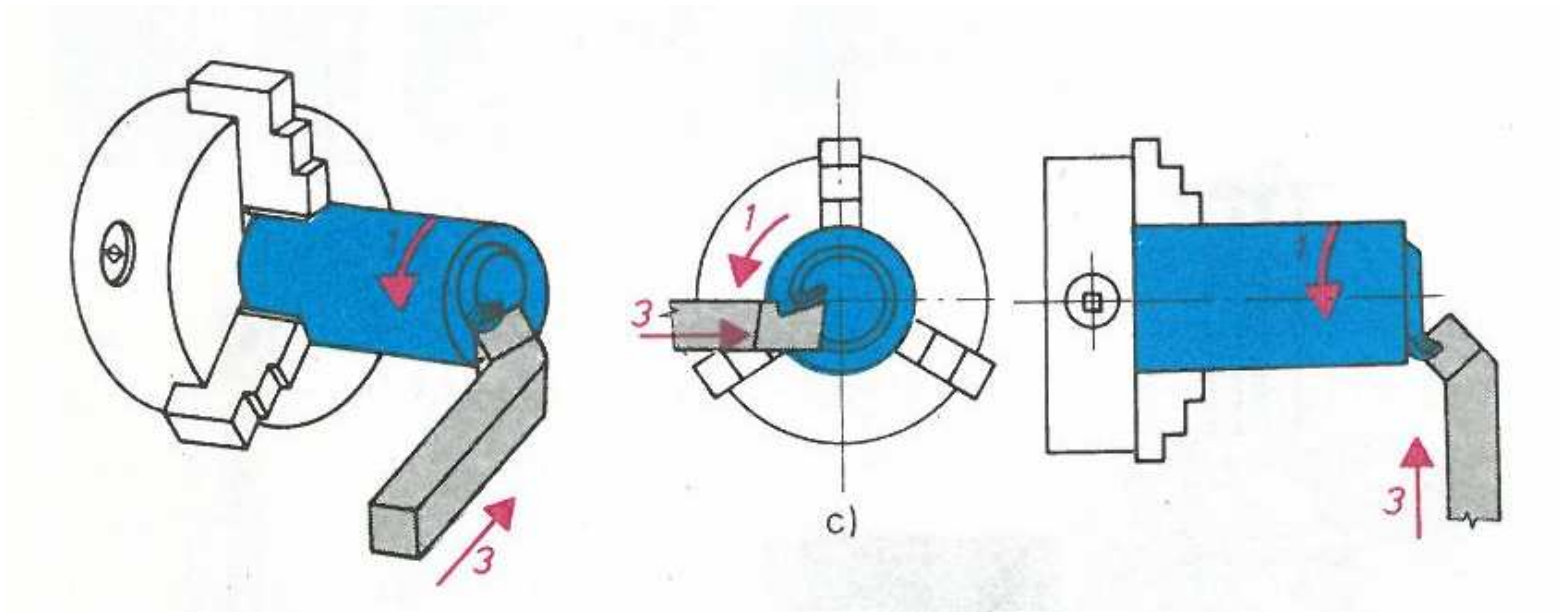
- **PODÉLNÉ**

- 1 – hlavní řezný pohyb
- 2 – vedlejší pohyb - posuv
- 4 – obrobek
- 5 – nástroj – soustružnický nůž
- 12 – sklíčidlo
- 13 – upínací hrot

SOUSTRUŽENÍ

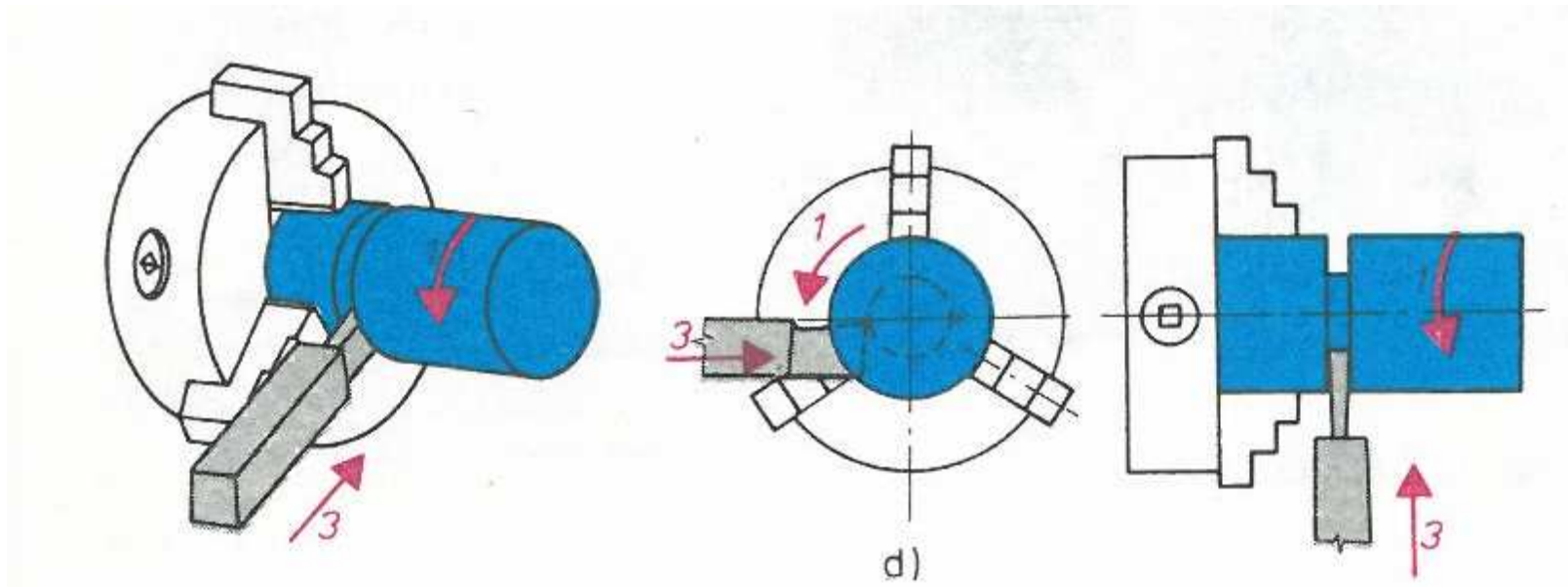
- PŘÍČNÉ

- 1 – hlavní řezný pohyb
- 3 – vedlejší pohyb - přísuv

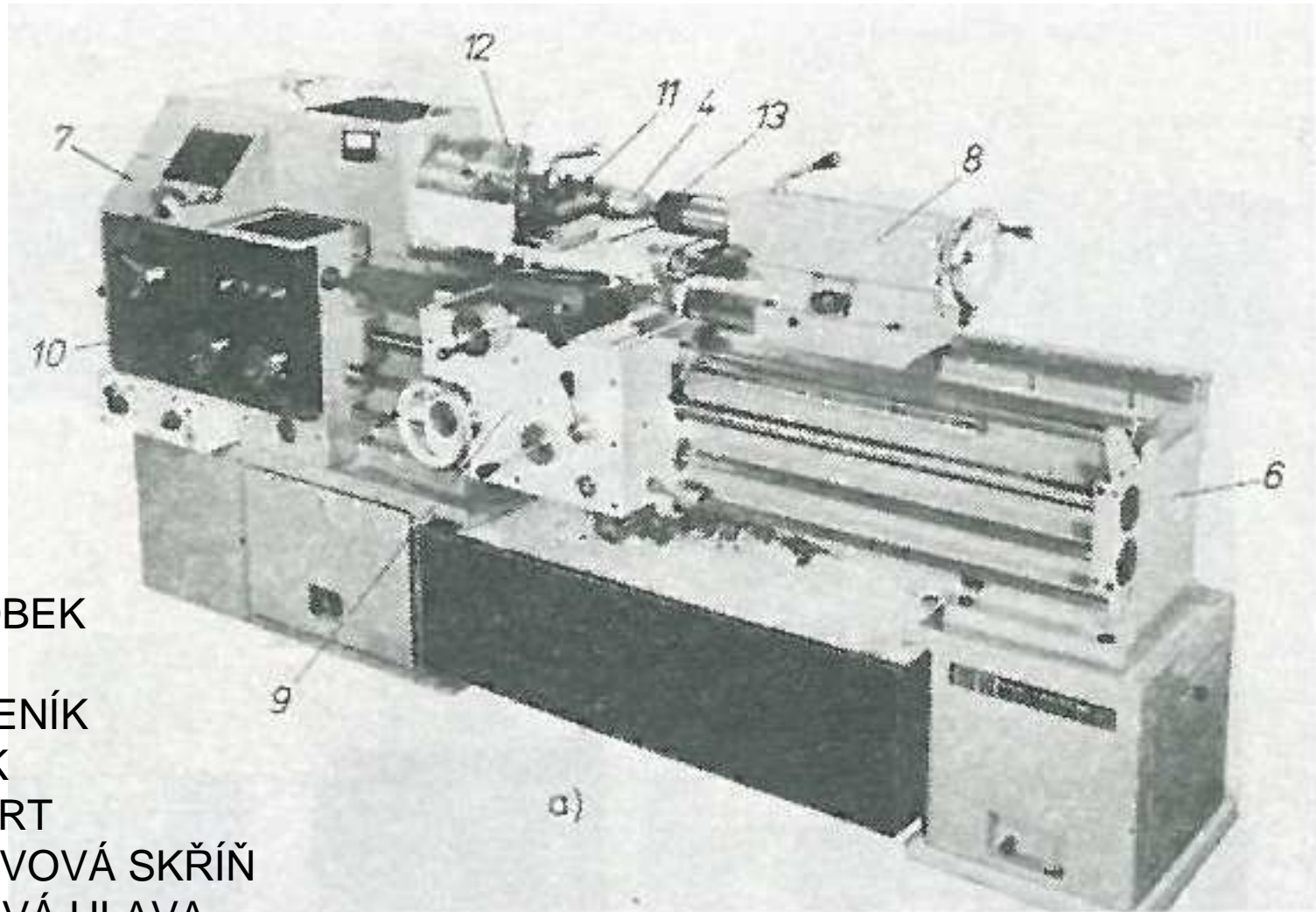
SOUSTRUŽENÍ

- UPICHOVÁNÍ - ZAPICHOVÁNÍ

- 1 – hlavní řezný pohyb
3 – vedlejší pohyb - přísuv

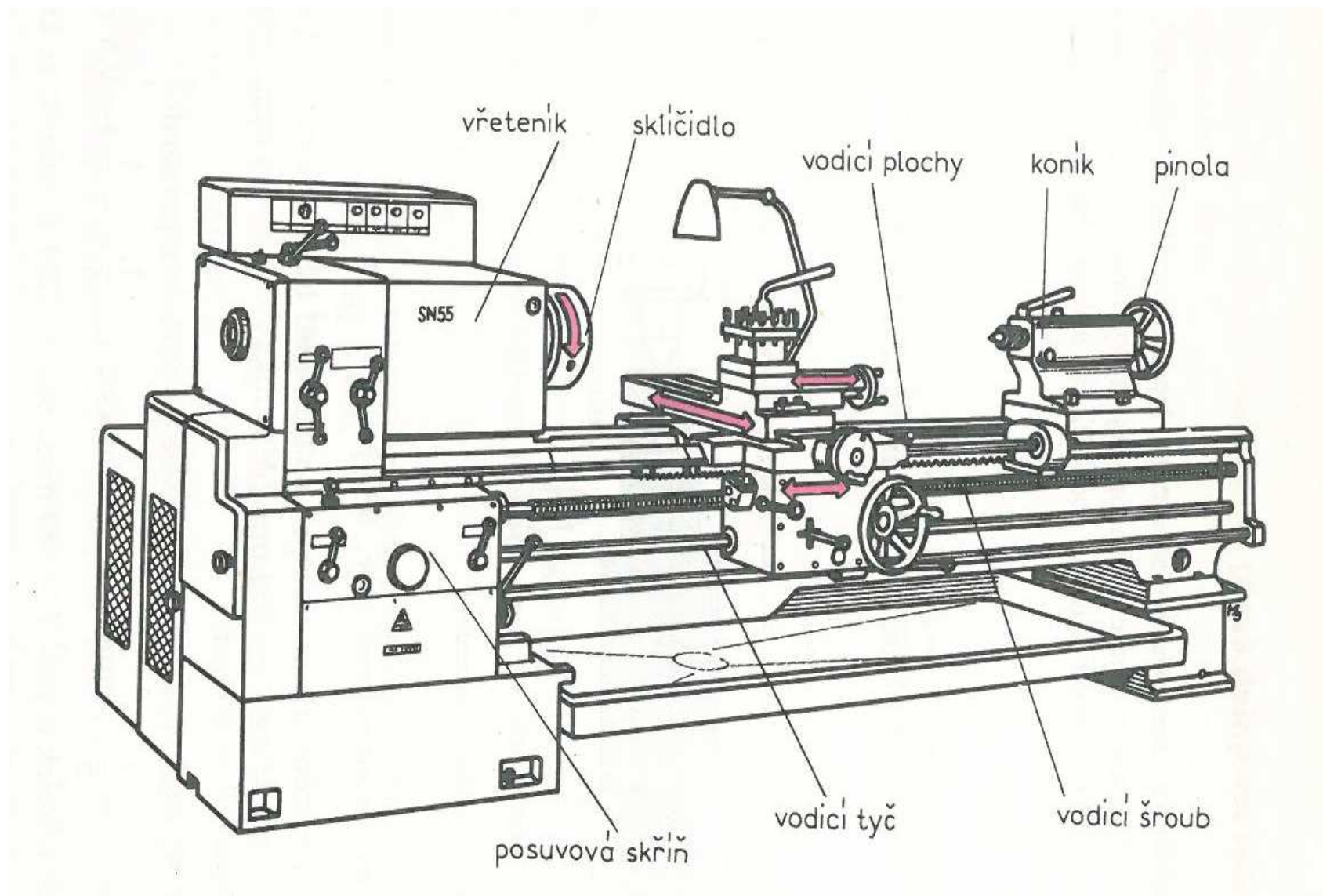
SOUSTRUŽENÍ – hrotový soustruh

- 4 – OBROBEK
- 6 – LOŽE
- 7 – VŘETENÍK
- 8 – KONÍK
- 9 – SUPORT
- 10 – POSUVOVÁ SKŘÍŇ
- 11 – NOŽOVÁ HLAVA
- 12 – SKLÍČIDLO
- 13 – UPÍNACÍ HROT

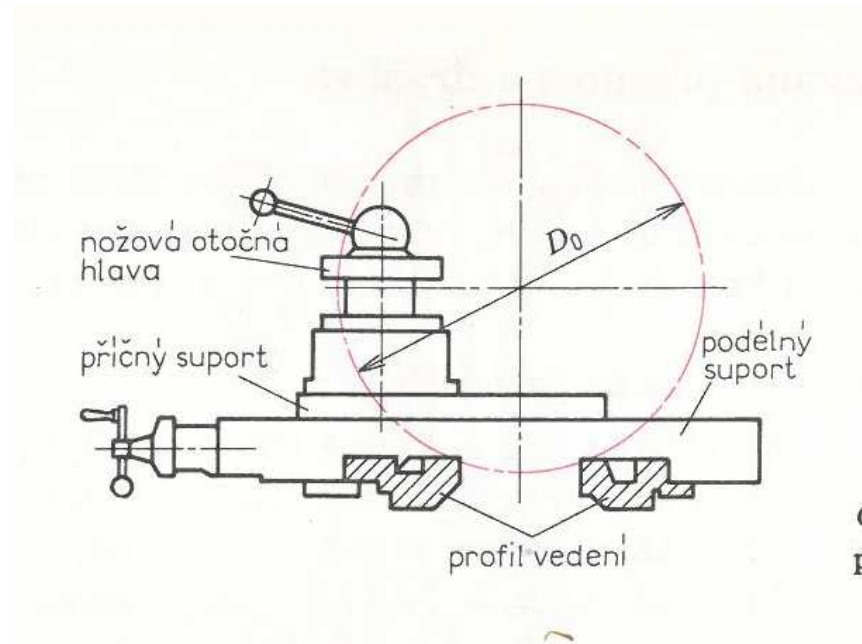
SOUSTRUŽENÍ – hrotový soustruh

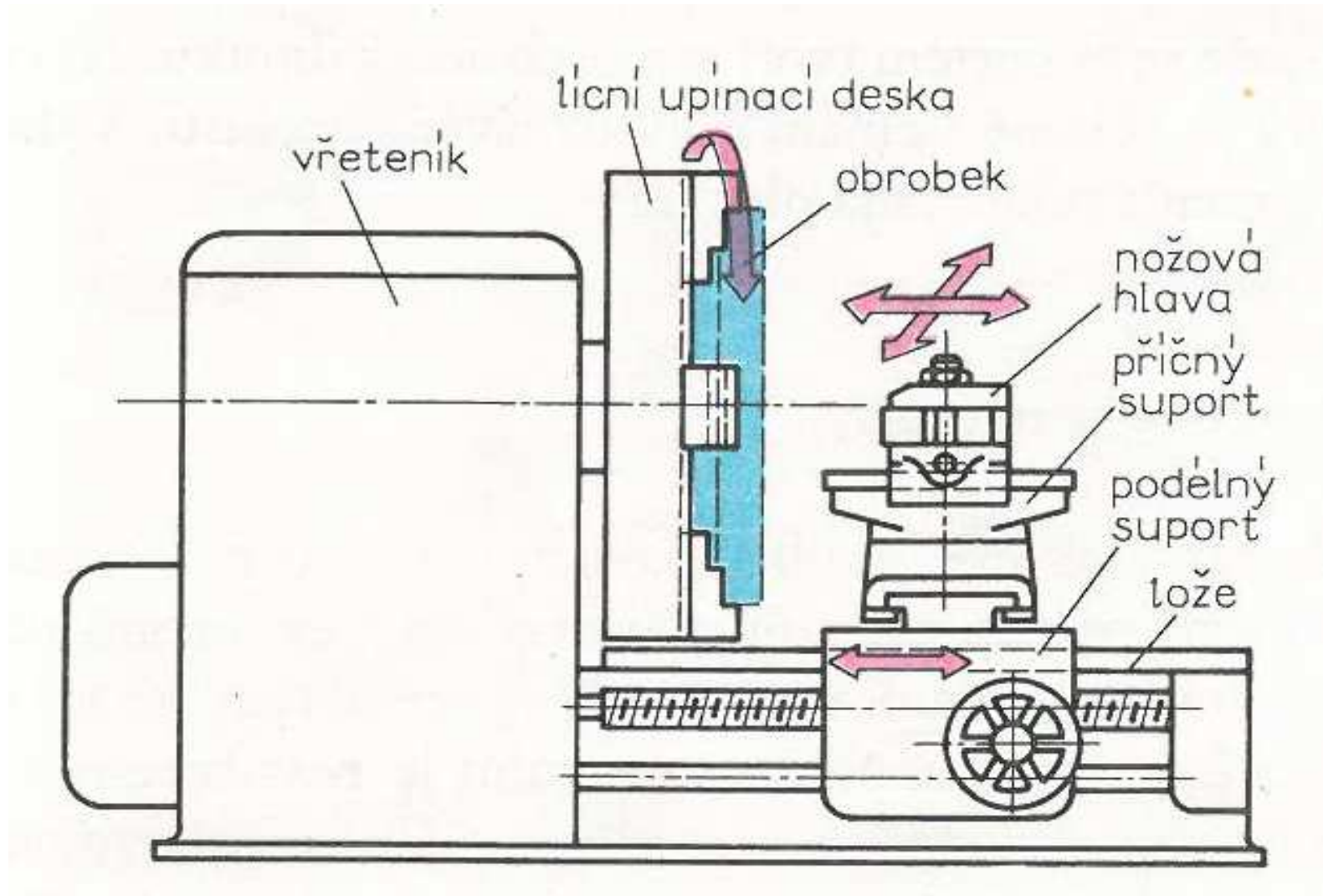
STROJE PRO SOUSTRUŽENÍ

- Velikost soustruhu je dána jeho charakteristickými rozměry a to:
    - ◆ **oběžným (tzv. točným) průměrem** $\varnothing D_o$ nad ložem (mm)
    - ◆ **maximální vzdáleností hrotů** mezi sebou (tzv. točnou délkou) L_o (mm)
- Podle těchto kritérií lze rozeznat soustruhy
- ◆ malé: $\varnothing D_o < 250$
  - ◆ střední $\varnothing D_o = 300$ až 900
  - ◆ velké $\varnothing D_o > 1000$.

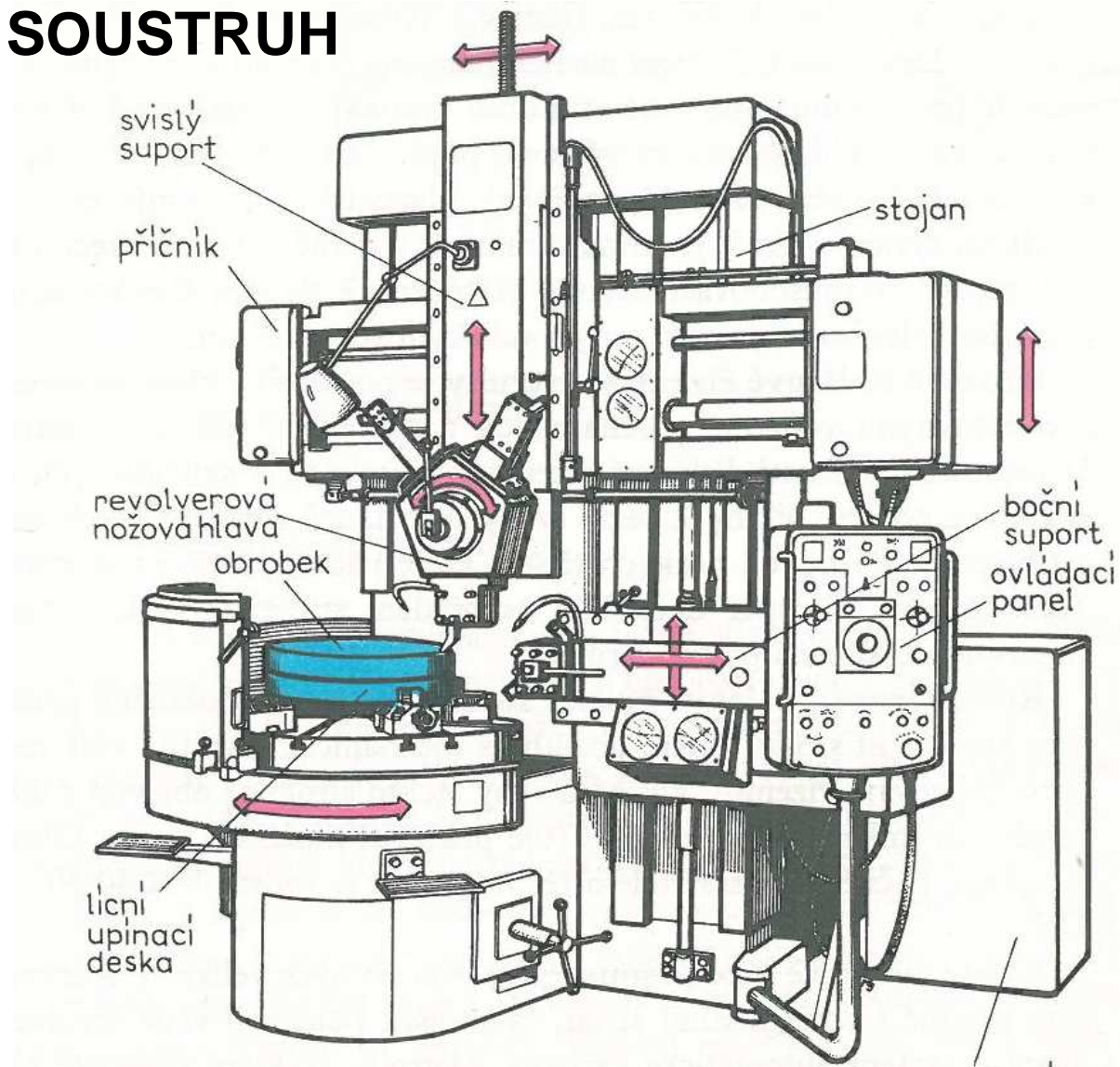
STROJE PRO SOUSTRUŽENÍ

ČELNÍ SOUSTRUH

STROJE PRO SOUSTRUŽENÍ

SVISLÝ SOUSTRUH

NÁSTROJE PRO SOUSTRUŽENÍ

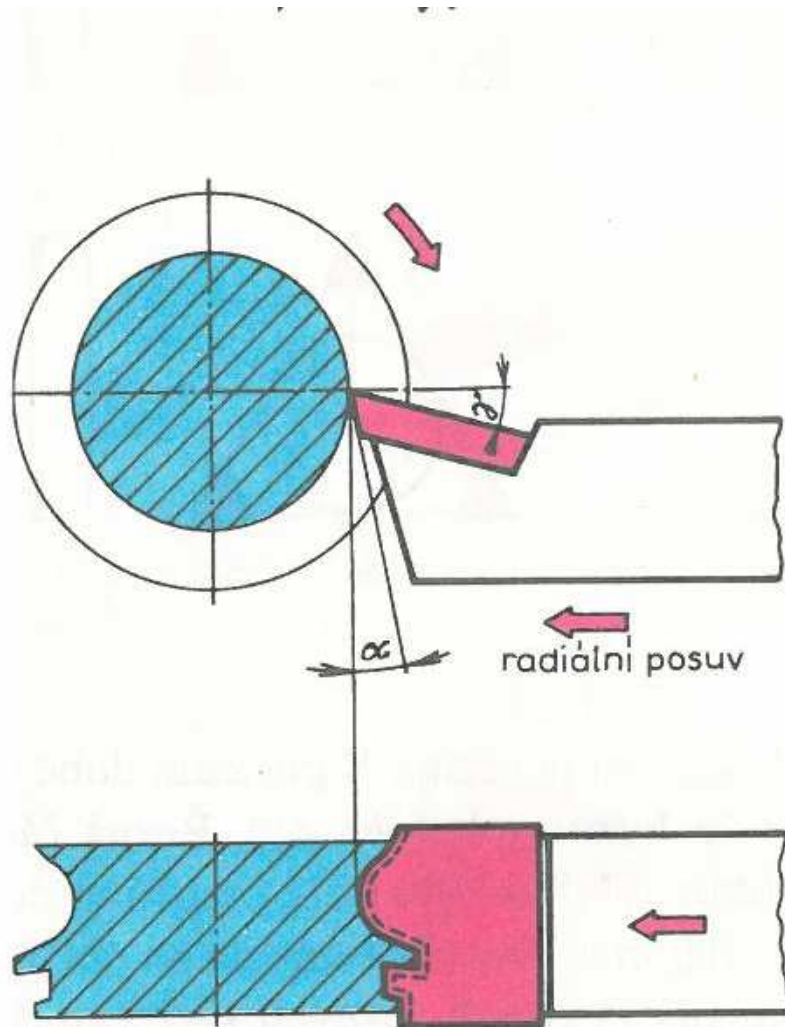
- HLEDISKA DĚLENÍ NOŽŮ
  - Z TECHNOLOGICKÉHO HLEDISKA
    - RADIÁLNÍ
    - PRIZMATICKÉ
    - KOTOUČOVÉ
    - TANGENCIÁLNÍ
- DĚLENÍ RADIÁLNÍCH NOŽŮ
  - PODLE KONSTRUCE
    - CELISTVÉ
    - S PÁJENÝMI VBD
    - S VYMĚNITELNÝMI VBD
  - PODLE POSUVU
    - PRAVÉ
    - LEVÉ

NÁSTROJE PRO SOUSTRUŽENÍ

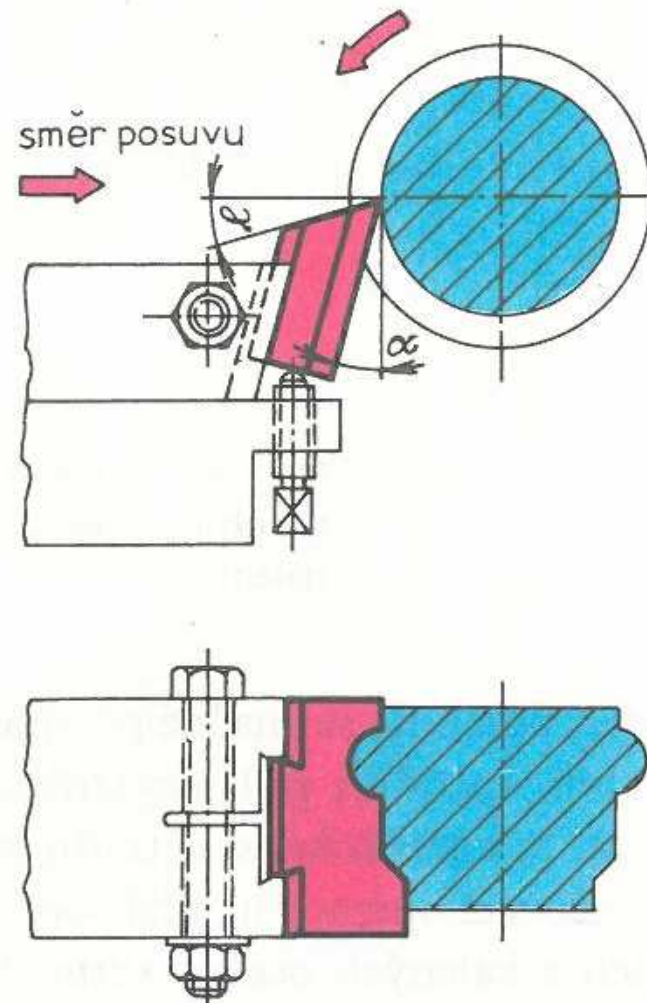
- DĚLENÍ RADIÁLNÍCH NOŽŮ - POKRAČOVÁNÍ
  - PODLE ZPŮSOBU OBRÁBĚNÍ
    - VNĚJŠÍ PLOCHY
    - VNITŘNÍ PLOCHY
    - UBÍRACÍ, ZAPICHOVACÍ,
UPICHOVACÍ, KOPÍROVACÍ, ZÁVITOVÉ, TVAROVÉ
  - PODLE TVARU TĚLESA
    - PŘÍMÉ
    - OHNUTÉ

NÁSTROJE PRO SOUSTRUŽENÍ

PLOCHÝ TVAROVÝ

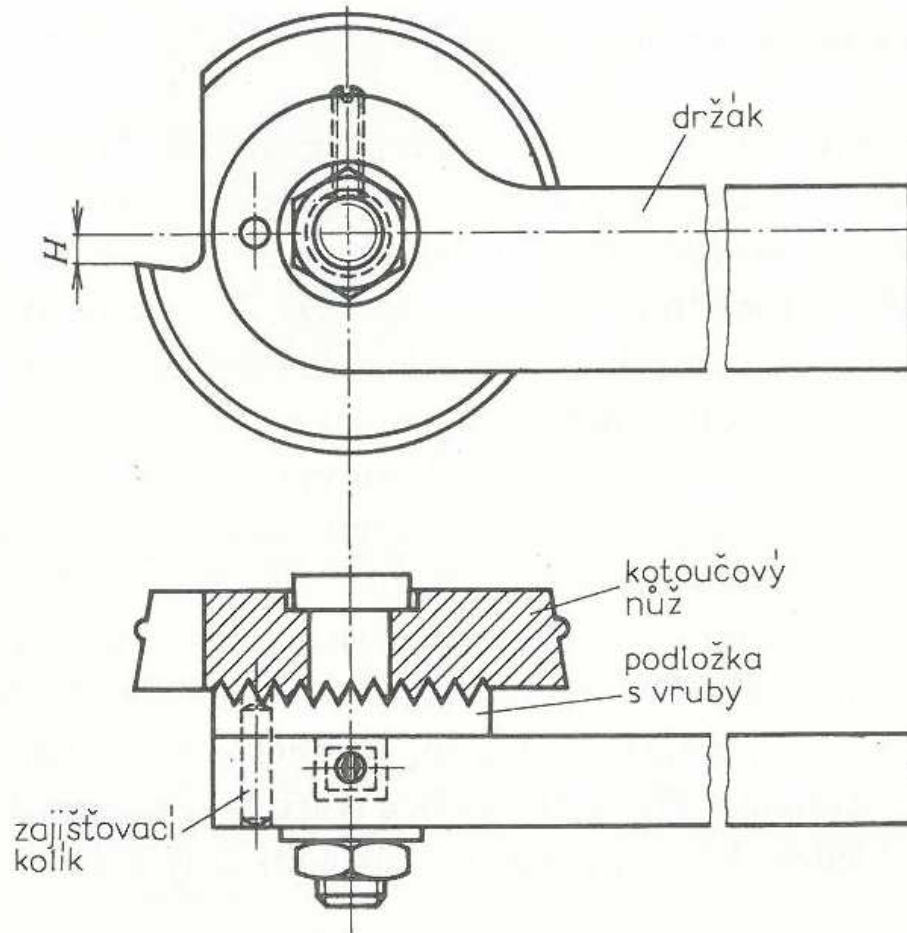
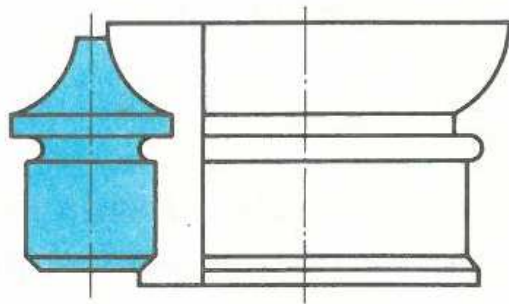
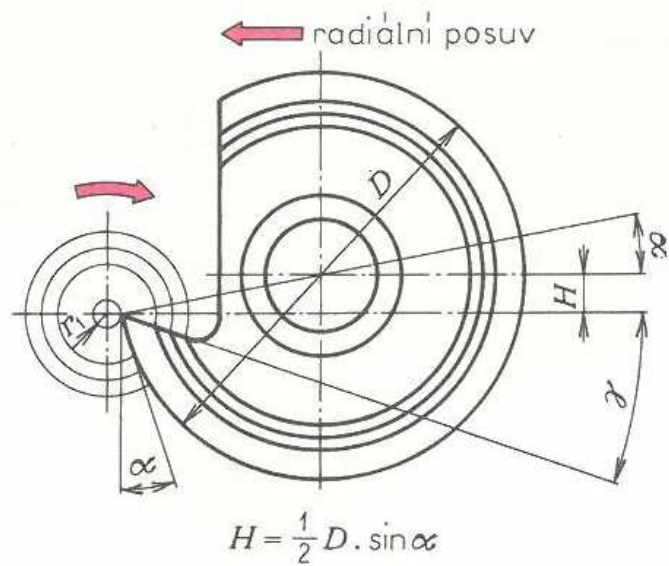

HRANOLOVÝ RADIÁLNÍ

NÁSTROJE PRO SOUSTRUŽENÍ KOTOUČOVÝ

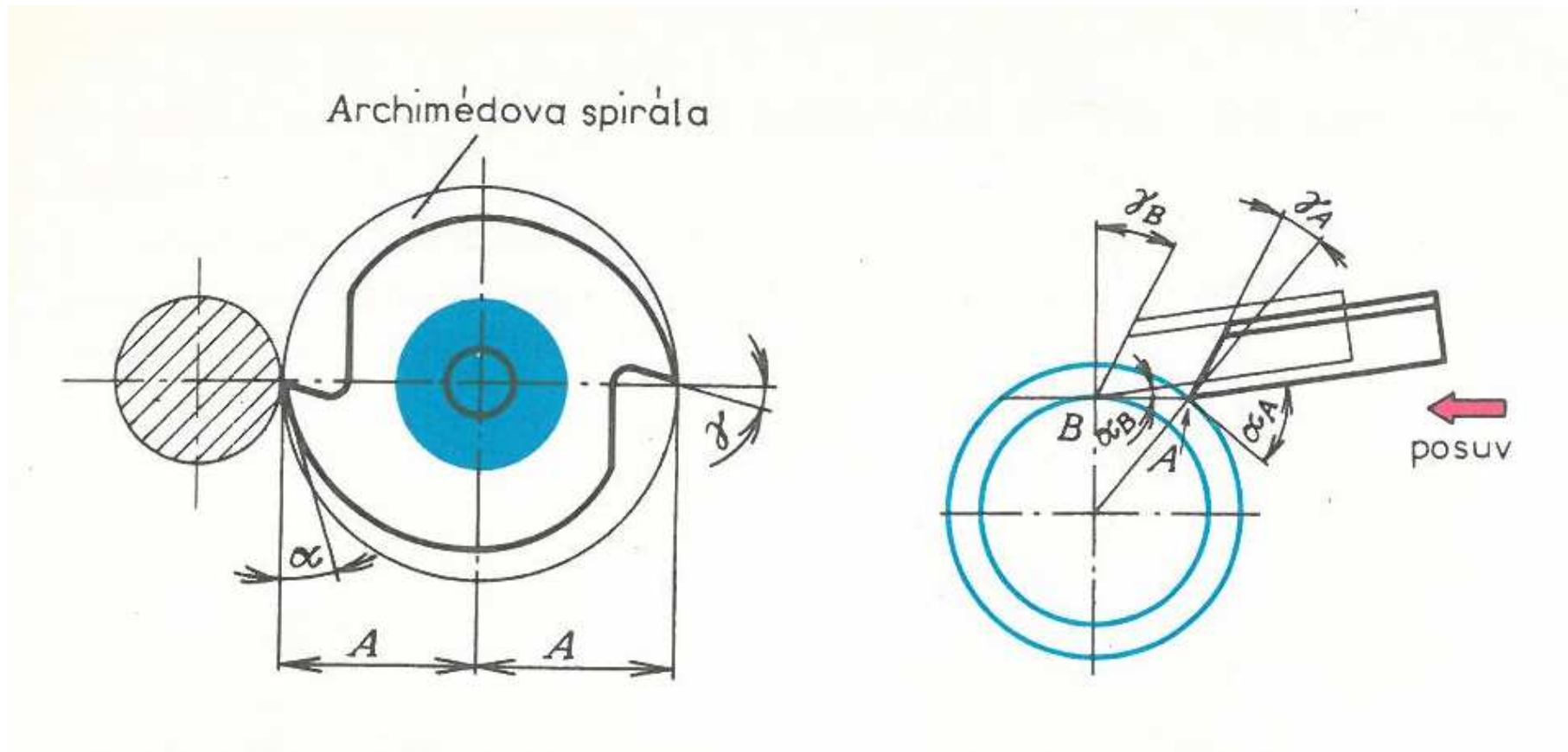

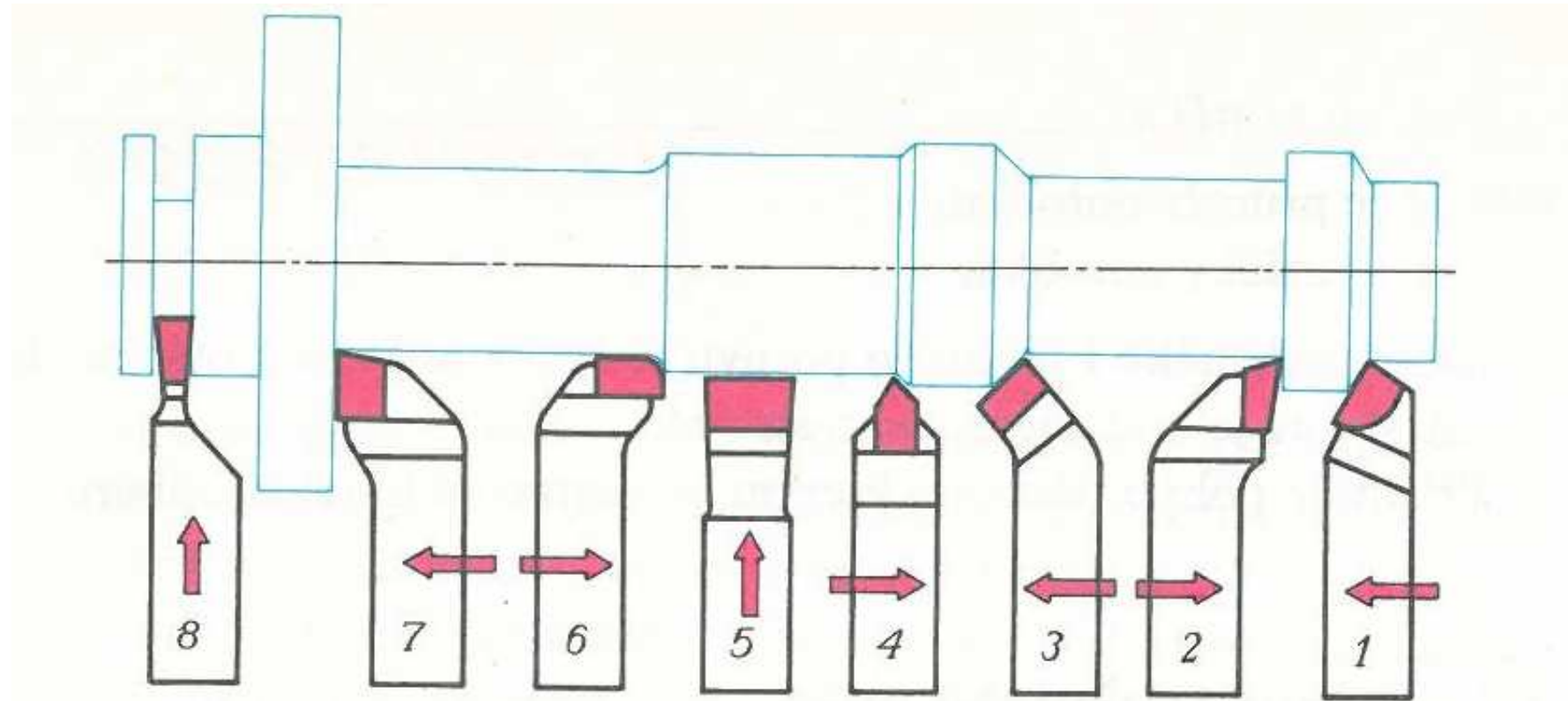
NÁSTROJE PRO SOUSTRUŽENÍ

KOTOUČOVÝ VÍCEBŘITÝ

TANGENCIÁLNÍ

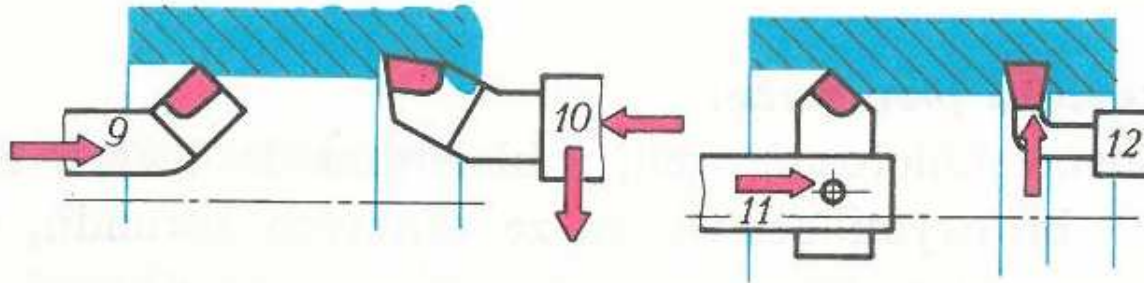
NÁSTROJE PRO SOUSTRUŽENÍ

soustružnické nože pro vnější soustružení

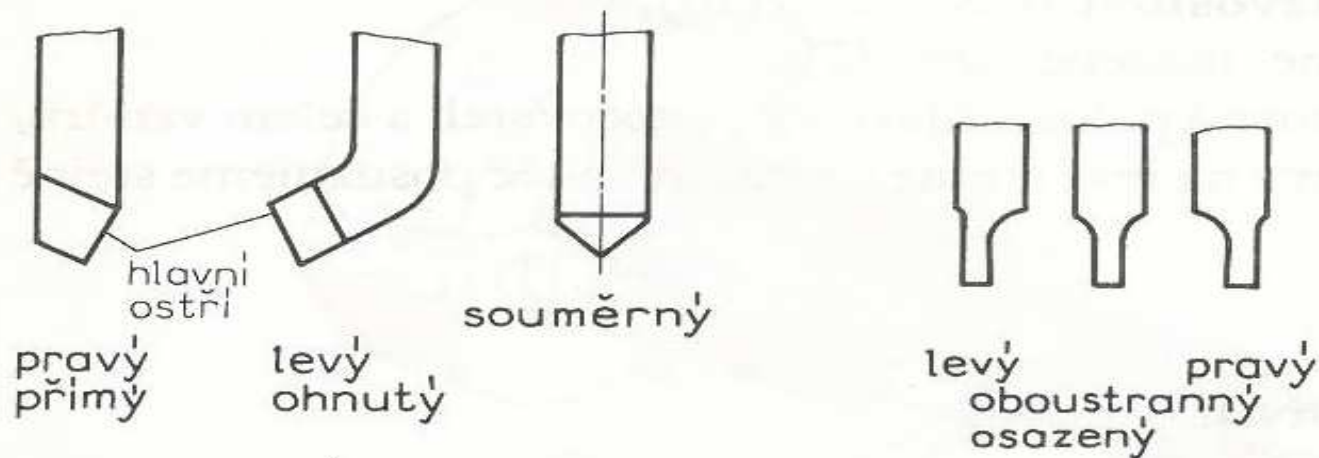
pro vnější soustružení: 1 – ubírací nůž přímý pravý, 2 – rohový nůž levý, 3 – ubírací nůž ohnutý pravý, 4 – hladicí nůž, 5 – nabírací nůž, 6 – radiusový nůž levý, 7 – ubírací nůž stranový pravý, 8 – zapichovací nůž;

NÁSTROJE PRO SOUSTRUŽENÍ

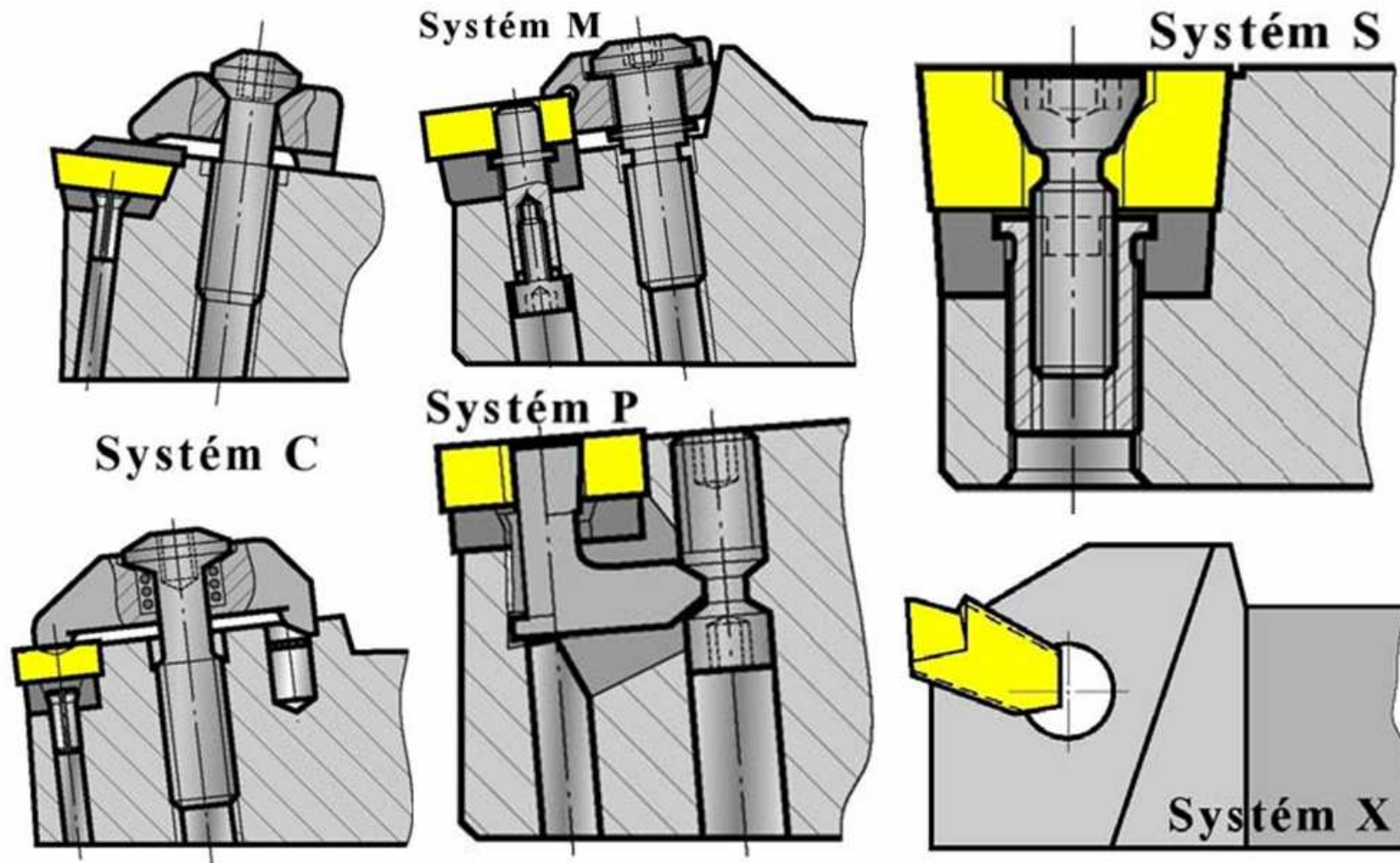
soustružnické nože pro vnitřní soustružení

9 – vnitřní ubírací nůž pravý, 10 – vnitřní rohový nůž, 11 – vyvrtávací nůž kolmý levý, 12 – vnitřní zapichovací nůž

NÁSTROJE PRO SOUSTRUŽENÍ

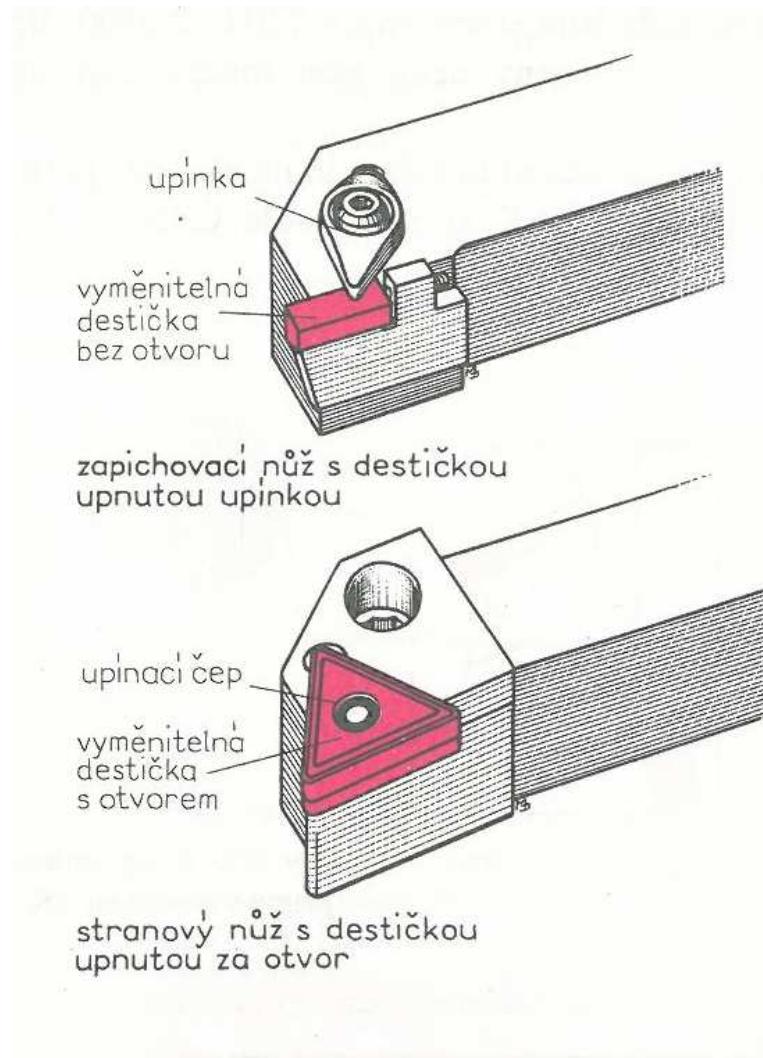
ZPŮSOBY UCHYCENÍ VBD

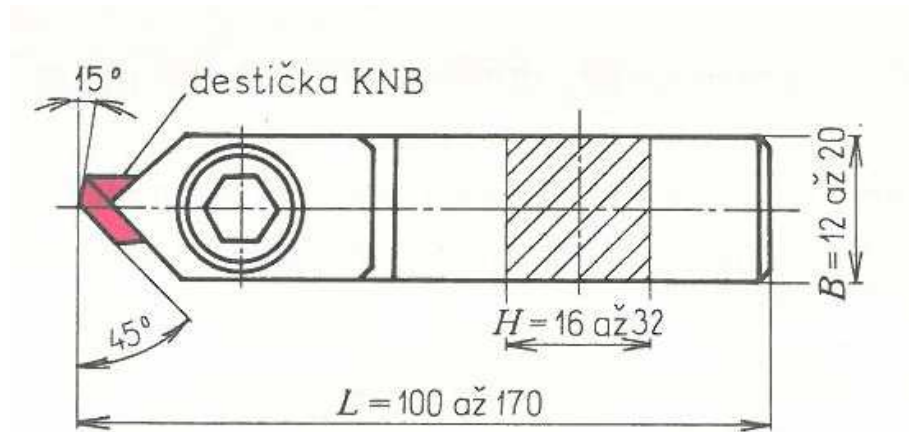

NÁSTROJE PRO SOUSTRUŽENÍ

ZPŮSOBY UCHYCENÍ VBD

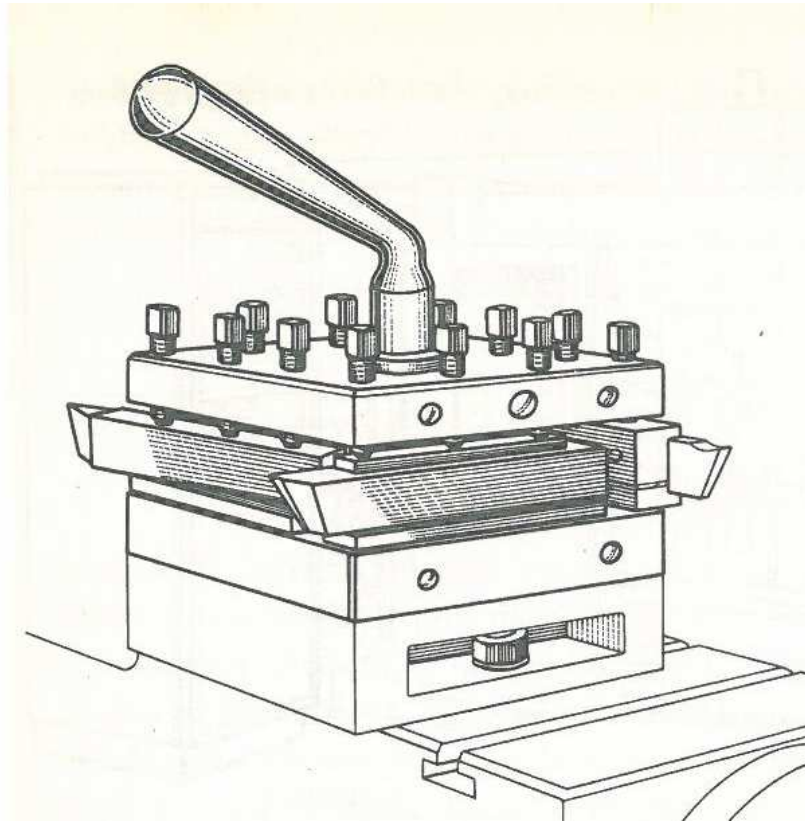

Nožový držák s destičkou CNB
(staré značení KNB)

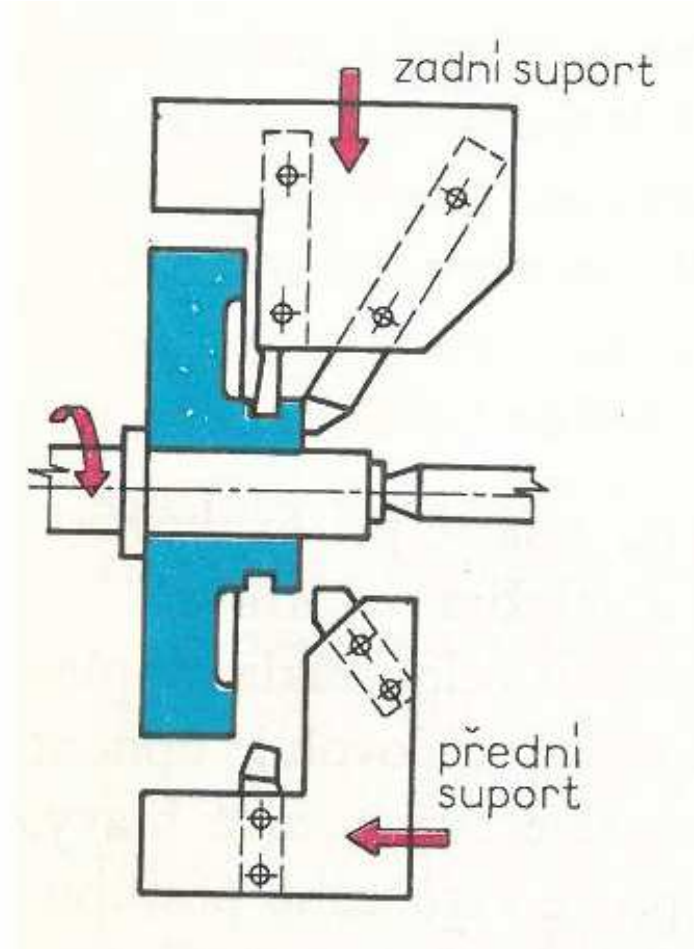

ZPŮSOBY UPNUTÍ NÁSTROJŮ

Nožová hlava pro 4 nože

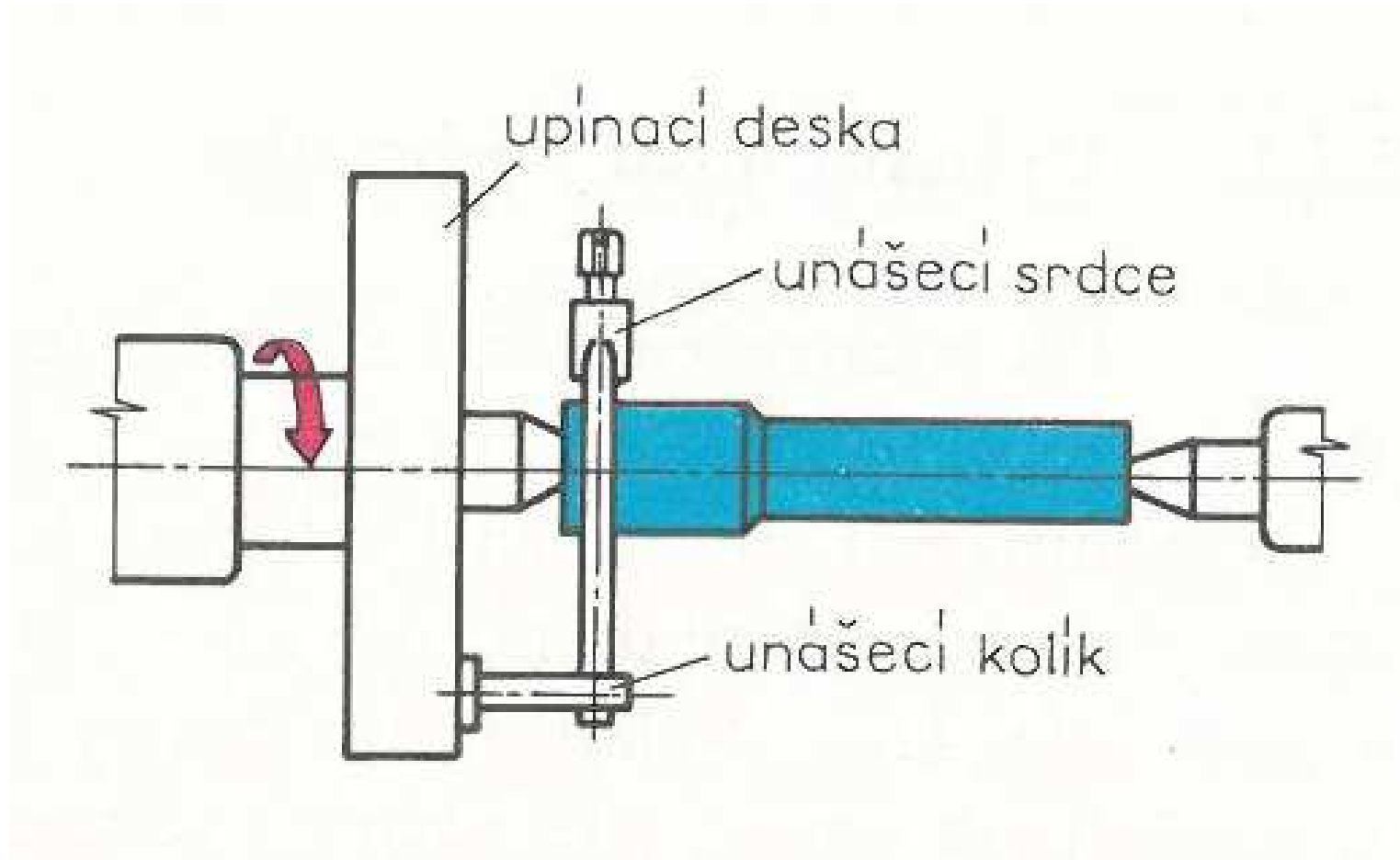

Vícenožový držák

ZPŮSOBY UPNUTÍ OBROBKU

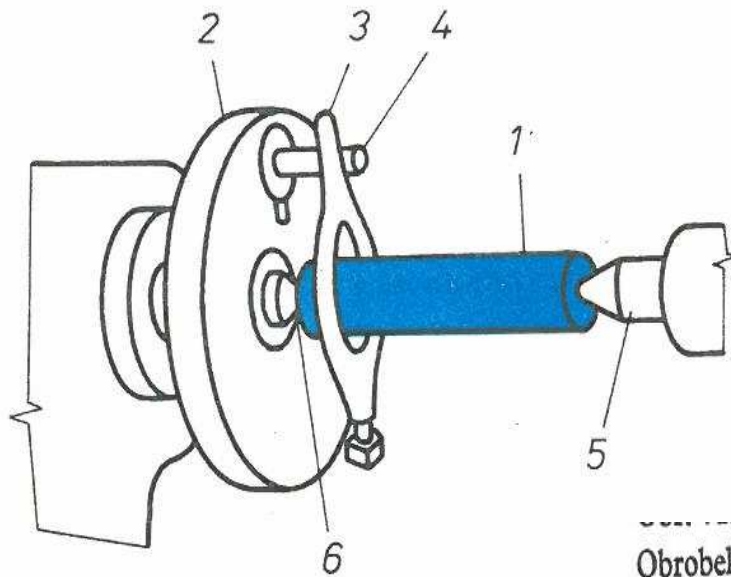
Upínání mezi hroty

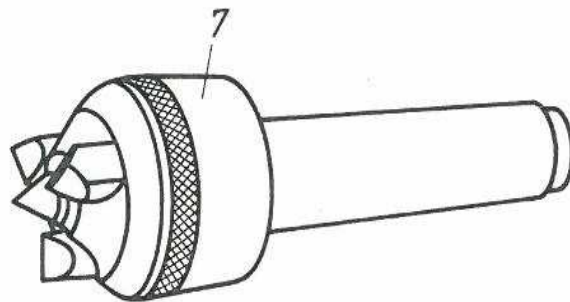
ZPŮSOBY UPNUTÍ OBROBKU

Upínání mezi hroty

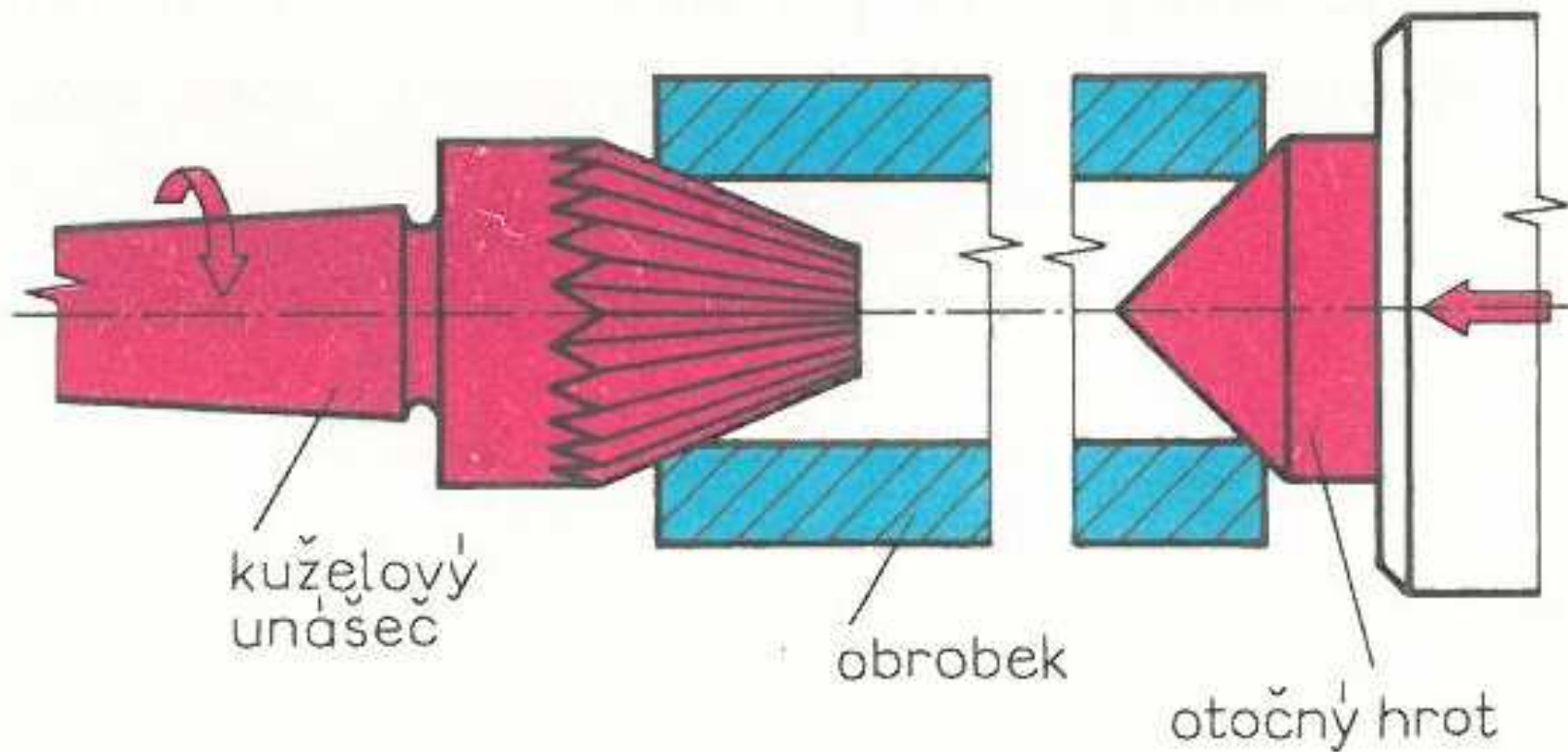
Obrobek je upnut mezi dva hroty (které jsou normalizovány) pomocí středících důlků. Krouticí moment je převáděn na obrobek unášecím kotoučem našroubovaným na předním konci vřetena a unášecím srdcem, které je šroubem pevně spojeno s obrobkem. Používáme ho pro upínání dlouhých obrobků, u kterých požadujeme přesnou souosost mezi osou otáčení a povrchem obrobku

1 - obrobek, 2 - unášecí kotouč, 3 - unášecí srdce, 4 - unášecí kolík, 5 - hrot v koníku, 6 - hrot ve vřetenu, 7 - hrot s čelním unášením

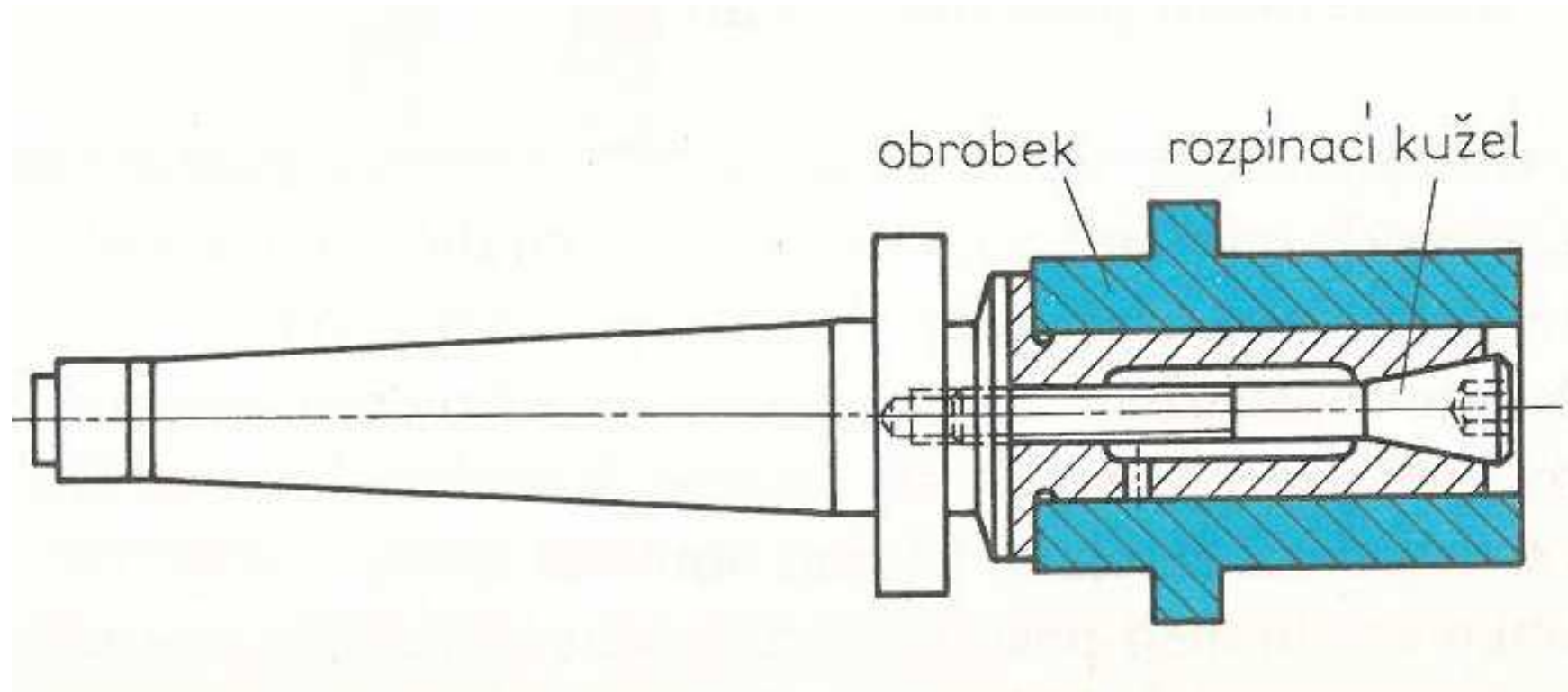
ZPŮSOBY UPNUTÍ OBROBKU

Kuželový unášec – upnutí za vnitřní rotační plochu

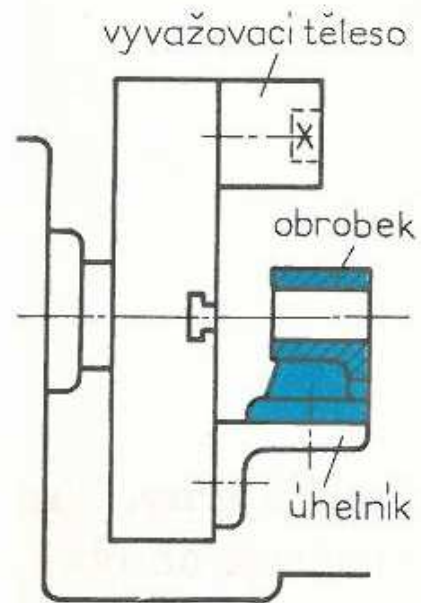

ZPŮSOBY UPNUTÍ OBROBKU

Rozpínací trn – upnutí za vnitřní rotační plochu

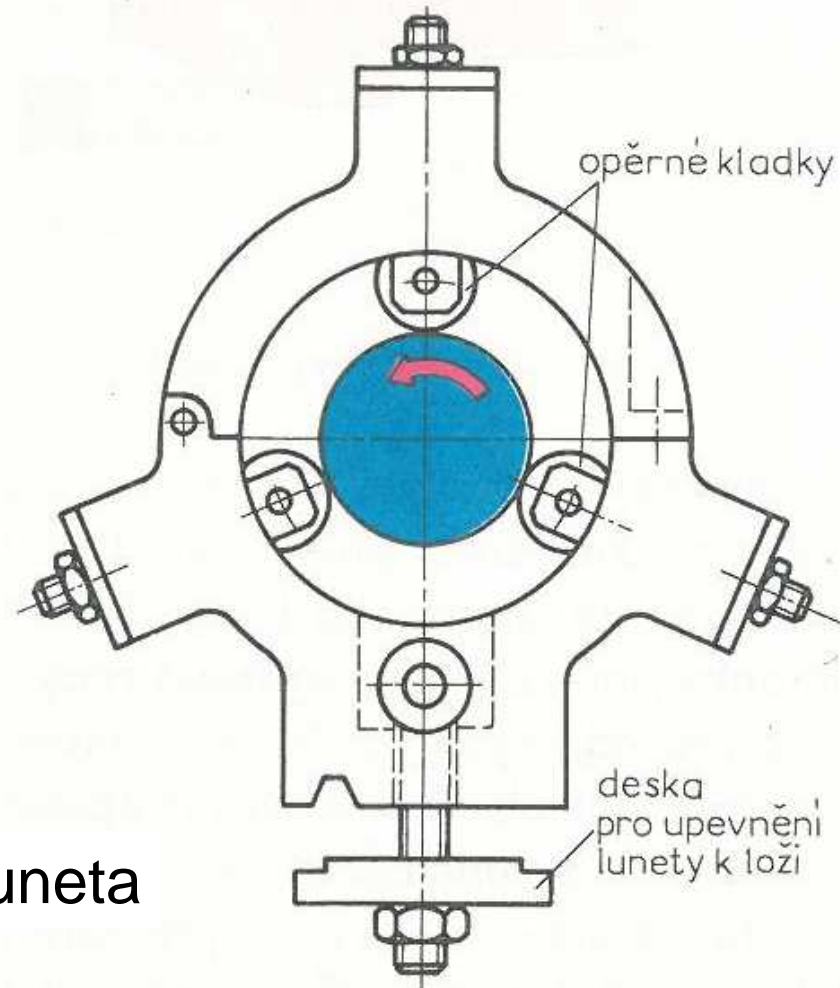

ZPŮSOBY UPNUTÍ OBROBKU

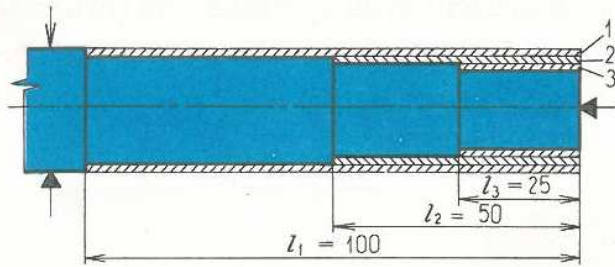

Upnutí odlitku na
úhelník

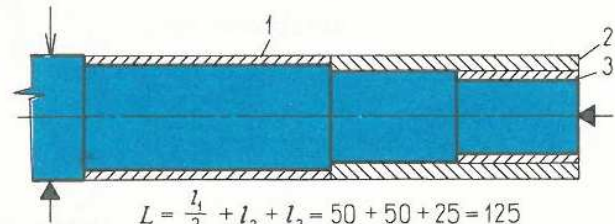
Pevná podpěra - luneta

ZPŮSOBY SOUSTRUŽENÍ

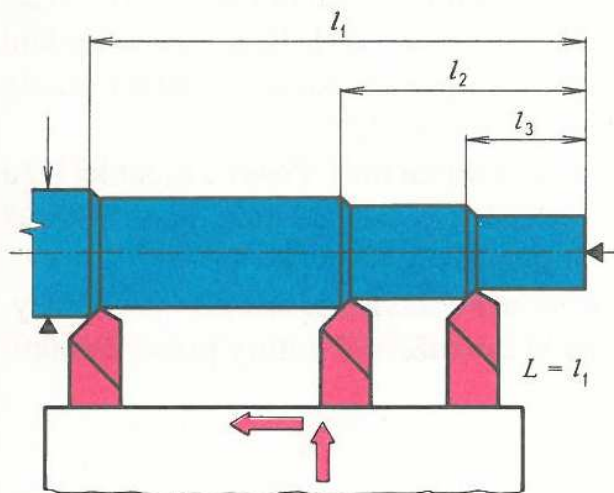

$$L = l_1 + l_2 + l_3 = 100 + 50 + 25 = 175$$

$$L = \frac{l_1}{2} + l_2 + l_3 = 50 + 50 + 25 = 125$$

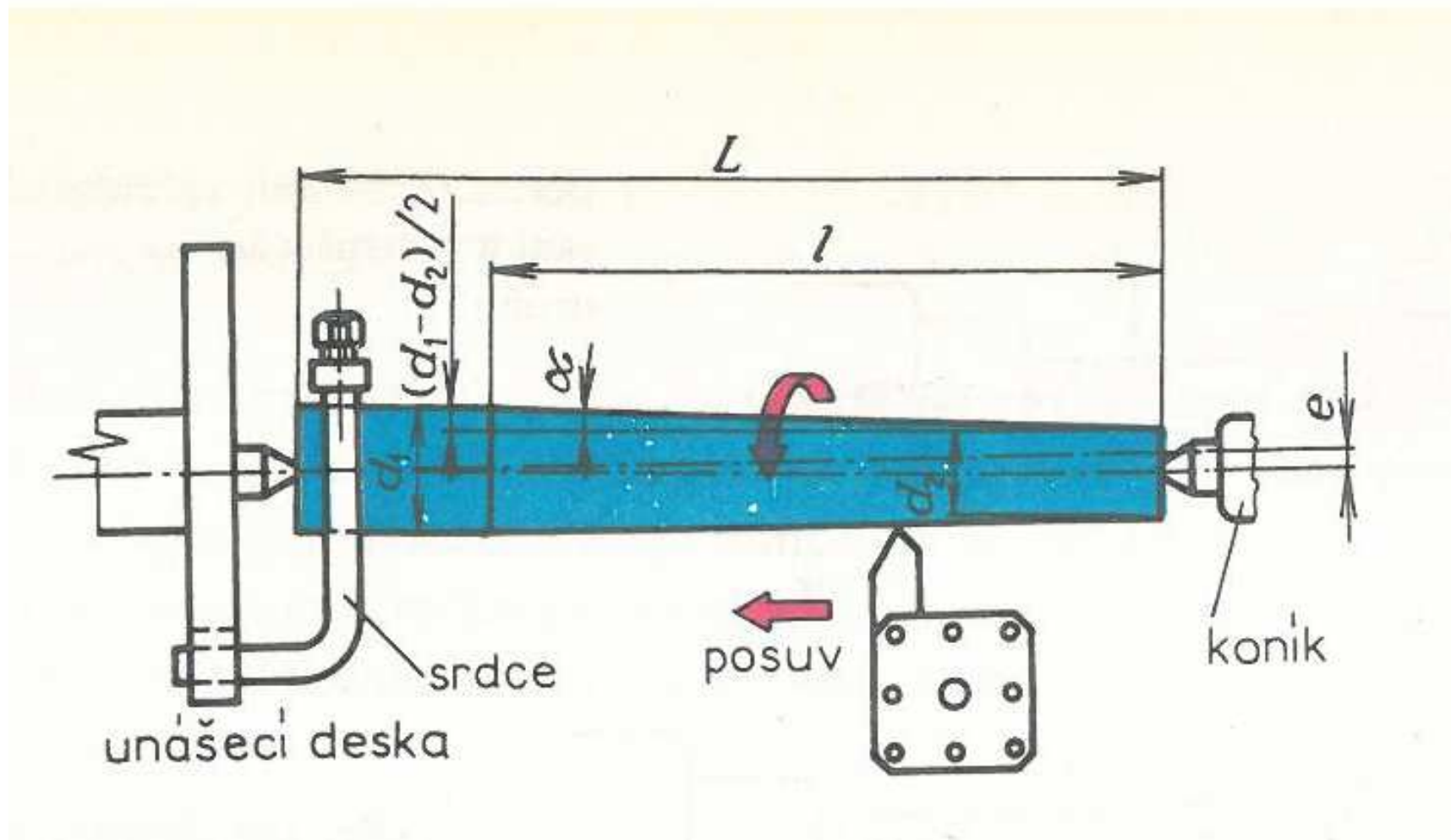
výhodnější způsob

Soustružení průměrů více noži

VÝROBA KUŽELOVÝCH PLOCH

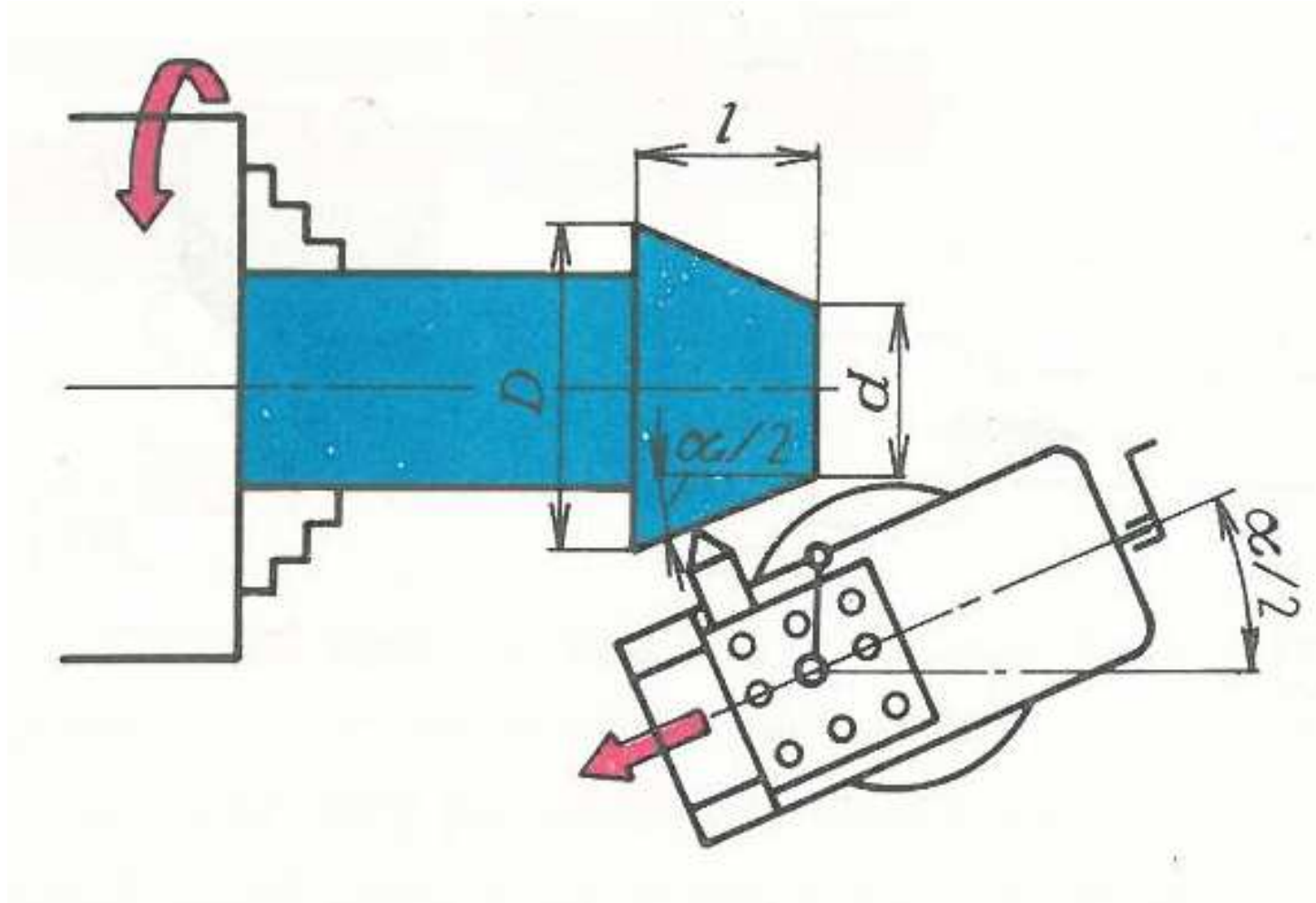
Výroba dlouhých kuželů vyosením koníku

VÝROBA KUŽELOVÝCH PLOCH

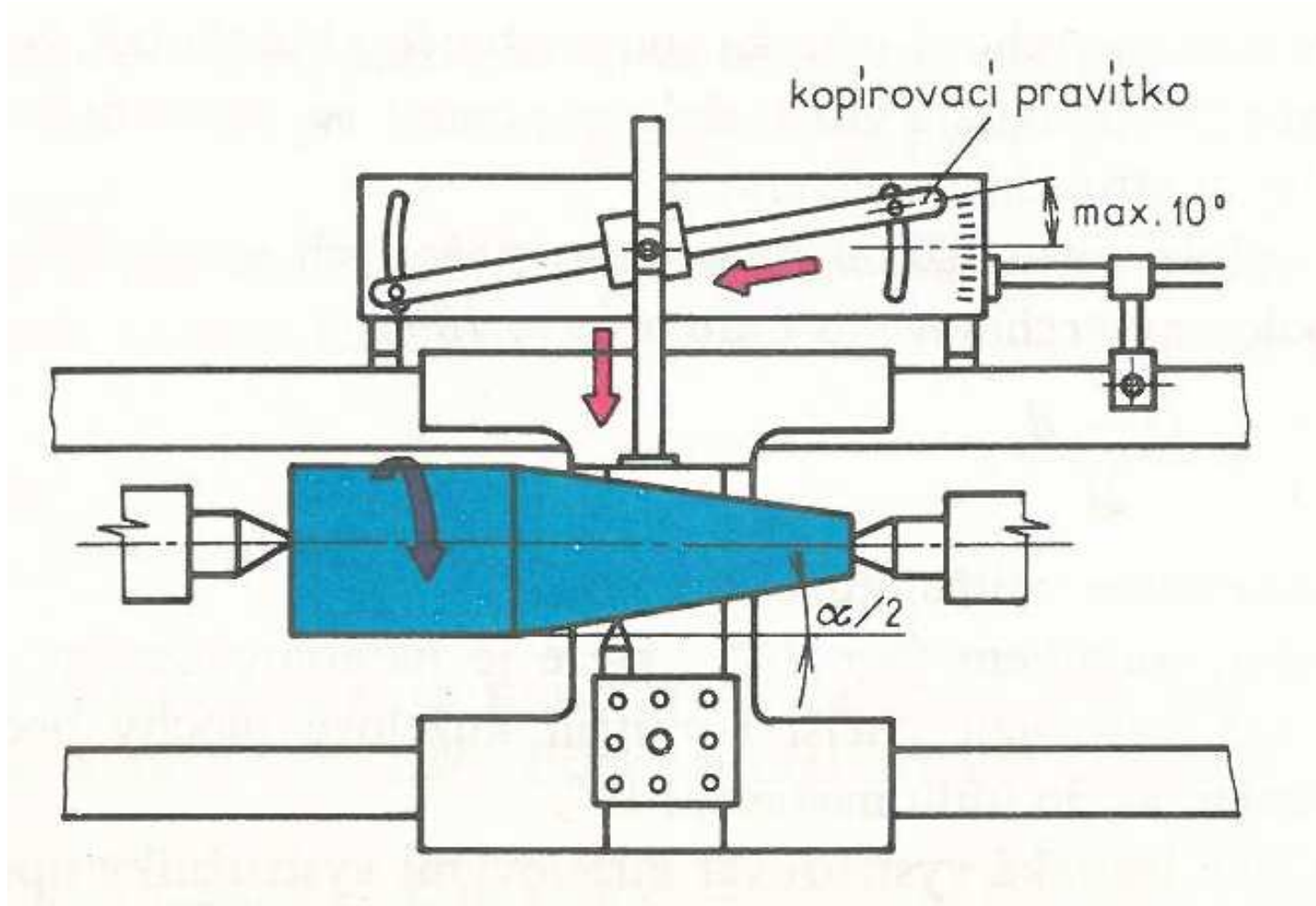
Soustružení krátkých kuželů natočením nožových saní

VÝROBA KUŽELOVÝCH PLOCH

Soustružení kuželů kopírovacím pravítkem

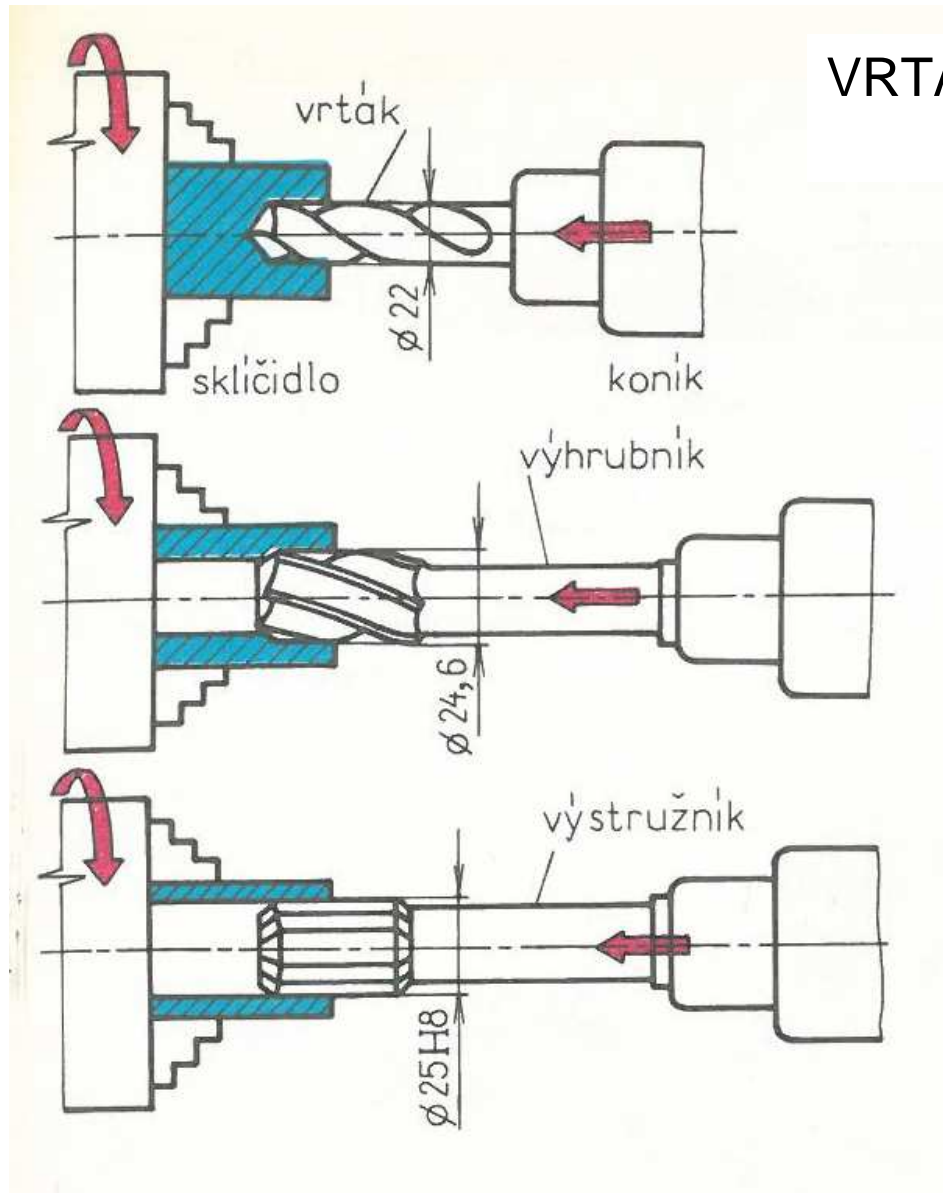
SOUSTRUŽENÍ

- **Řezné podmínky při soustružení :**
  - ◆ **1. Hloubka řezu h (mm)**
  - ◆ **2. Posuv s (mm/ot).** Mezi posuvem a hloubkou řezu lze uvést následující vztah :

$$s = \left(\frac{1}{3} \div \frac{1}{8} \right) \times h$$

- ◆ **3. Řezná rychlost v_o (m/min) :** $v_o = \frac{\pi \times d_o \times n_o}{1000}$
  - kde π ... Ludolfovo číslo : $\pi = 3,14$
  - d_o ... průměr obrobku (mm)
  - n_o ... **otáčky obrobku** (min^{-1}), které lze určit pomocí řezné rychlosti úpravou uvedeného vztahu

PRÁCE NA SOUSTRUHU

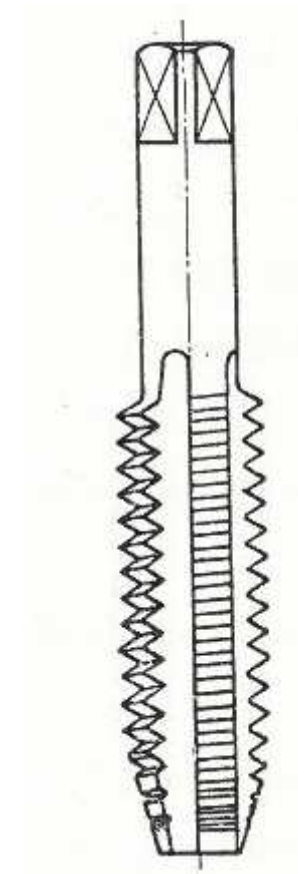
VRTÁNÍ

VYHRUBOVÁNÍ

VYSTRUŽOVÁNÍ

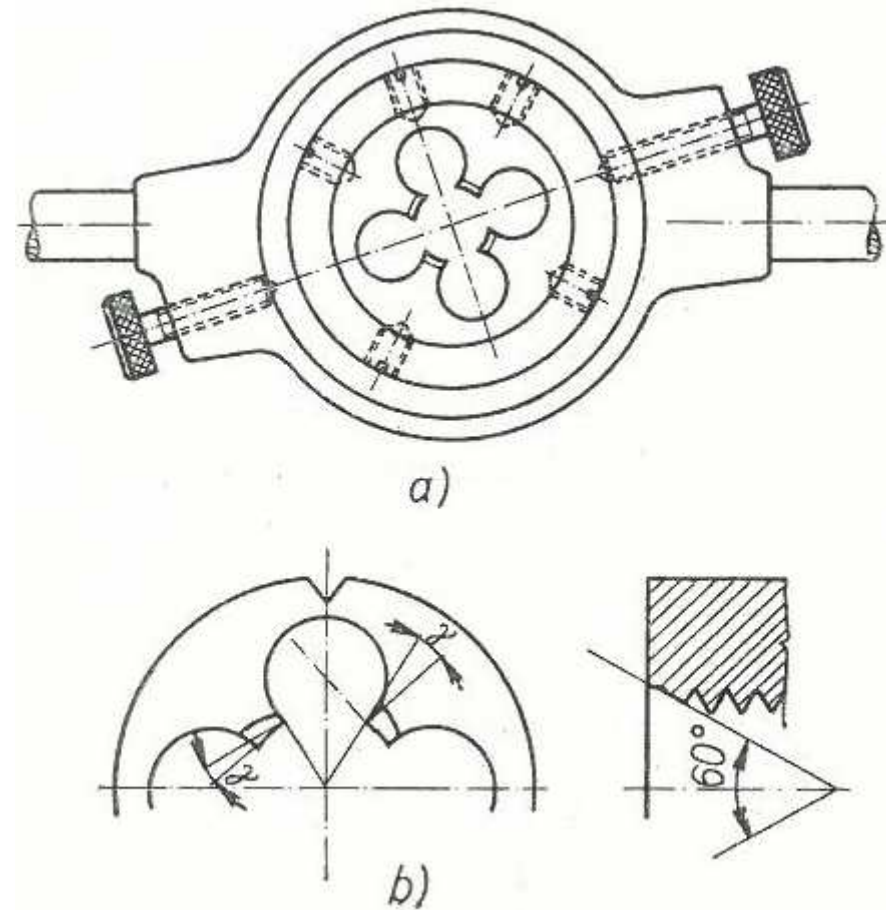
PRÁCE NA SOUSTRUHU

- ŘEZÁNÍ ZÁVITŮ
  - **Závitníky**
  - Závitovými čelistmi
  - Závitovými noži
    - Jednoprofilovými
    - Víceprofilovými

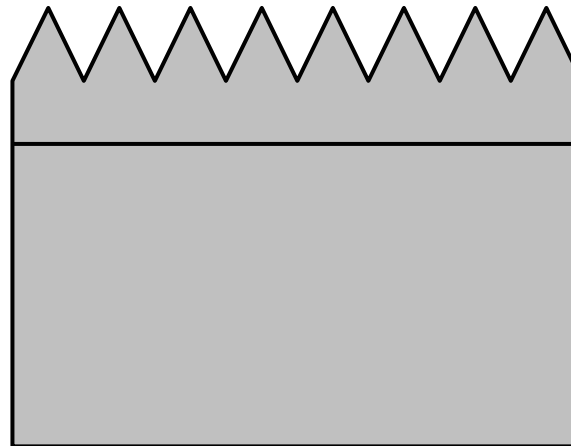
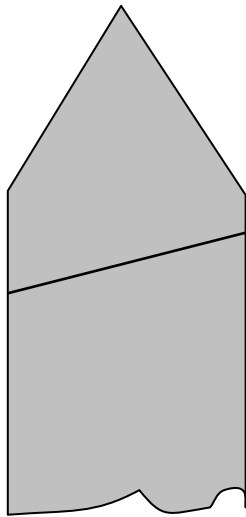
PRÁCE NA SOUSTRUHU

- ŘEZÁNÍ ZÁVITŮ
  - Závítníky
  - **Závítoými čelistmi**
  - Závítoými noži

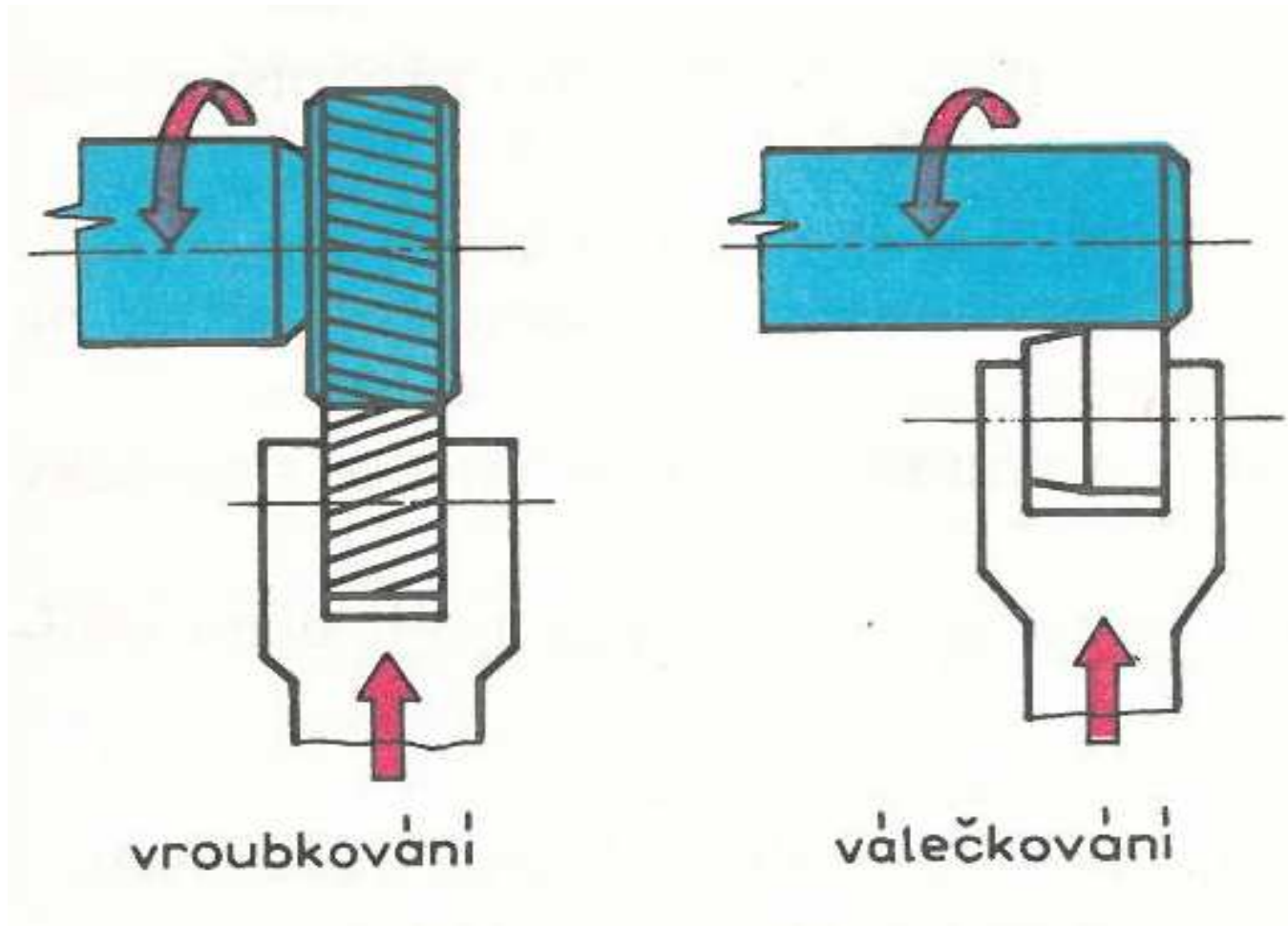

PRÁCE NA SOUSTRUHU

- ŘEZÁNÍ ZÁVITŮ
  - Závitníky
  - Závitovými čelistmi
  - **Závitovými noži**

PRÁCE NA SOUSTRUHU

Účelem vroubkování (rýhování) je zdrsnění povrchu

Válečkováním se získává hladký a zpevněný povrch

SOUSTRUŽENÍ

Soustružnický držák – příklad sdruženého nástroje

SOUSTRUŽENÍ

- Dosahovaná přesnost a drsnost
- **Dosahovaný stupeň přesnosti IT i jakost soustružené plochy závisí na**
  - zvolených řezných podmínkách (zejména na posuvu s)
  - tuhosti soustavy S-N-P-O (stroj-nástroj-přípravek-obrobek)
  - geometrii břitu (a to hlavně na úhlu nastavení hlavního ostří κ_r , úhlu nastavení vedlejšího ostří a poloměru zaoblení špičky nástroje r)
  - jakosti ostří a na použití chlazení a mazání
- **Běžně dosažitelný stupeň přesnosti: IT 9 až IT 11.**
- **Běžně dosažitelná drsnost povrchu: $R_a = 1,6$ až $6,3$**

Zdroje:

- Bartoš E., **Album přípravků pro rotační obrábění součástí**,SNTL, Praha, 1959
- Breník P.,Píč J.,**Obráběcí stroje - konstrukce a výpočty**,SNTL, Praha, 1986
- Černoch S.,**Strojně technická příručka, sv.2**;
SNTL, Praha, 1977
- Hluchý M.,Haněk V., **Strojírenská technologie 2**, díl 2,Scientia, Praha,2001,ISBN 80-7183-245-6
- Beneš V.,Klůna J.,Švercl J.,Vávra P.,**Dílenkové tabulky**,Albra,Úvaly, 2008, ISBN 9788073-610623